سحر لەقورئاندا

ئەو هۆكارانەی بۆ جەنگی ئاساییو ئاسان لەدژی هێزی شەڕ لەلای مرۆڤی سەرەتایی هەبوون بەس نەبوو بۆ شەڕ لەدژی هێزی دڕندە, بەخەیاڵی خۆی وێنای چەند بونەوەرێكی كرد كەبەهێزی لەڕادە بەدەری دەتوانیٚ زۆرانبازی دوژمنانی پیٚبكات. وادەهاتە خەیاڵیانەوە كەئەم بونەوەرانە دادی ئیلاهینو پشتیان بەو هێزەیە كەلەئاسمانەوە دەستیان دەكەوێت.. ئەم هێزانە ناونران بە(جن–جنۆكە)و دابەشیان كردون بەسەر جنۆكەی خێر كەمرۆڤ لەرێگەی ئەم جنۆكانەوە دەتوانیٚ ئەو شتانە بۆخۆی دەستەبەر بكات كەلەتوانای خۆیدا نییە ، هەروەها بەسەر جنۆكەی شەڕیش بۆ تۆڵەسەندنەوە لەدوژمنان یارمەتیدەریان بێتو بۆ ئەمەش هێزو ناوو سیفەتی بەدەر لەئاساییان خستە پاڵ جنۆكەو بەخوایان شوبهاند.

مرۆڤ وای بۆ دەچوو كەكۆمەڵگەی جنۆكە وەك كۆمەڵگەی مرۆڤە لەرووی پێكهاتەوە وەك یەك نین، دادوەرو بەڕێوەبردنو خێرو شەڕی تێدایە، بەڵام یەكێك لەسیفەتەكانی ئەم گۆمەڵگەیە (جنۆكە) ئەوەیە لەماڵی مرۆڤدایەو لەگەڵی دەژیو دەچێتە لەشو دەچێتە جلو خواردنو بیرو پەیوەندیە سێكسیەكانیەوە.

مرۆڤ بەشێوەیەك وێنای جنۆكەی كردووە كەبەچاوی ئاسایی نابینرێت هەر بۆیە شێوازێكی تایبەتی بۆ مامەڵەكردنی نێوان خۆی‌و ئەوان رێكخست, لەسەر كەسایەتی خۆشیان سیفەتی ناوازەیان بۆ پێكهاتەو شوێنی ژیان‌و دەنگ‌و رەفتار زیاد كرد. بەڵام چەند شتێكی دیكە لەهزری مرۆڤدا وایلێكرد بۆ گەیشتن بەئامانج بگەڕێت بەشوێن چەند وەسیلەیەكی نوێدا، وەسیلەیەك كەبتوانێ ببینێ‌و دەستی بۆ بەرێت لەكاتێكدا كەناتوانێت كەسایەتی جنۆكە ببینێت یا دەستی بۆ ببات، لێرەوە مرۆڤ بەرەو رووی سیحر چوو[1].

(ابن خلدون) پێناسەی سیحری كردووە كە(زانستێكە بەچۆنێتی ئامادەكردنی وزەو توانستی دەروون لەناو ئادەمیزاددا لەسەر ئەو كاریگەریانەی لەجیهانی توخمەكاندا هەیە بەبێ دەستنیشانكردن)[2].

بوخاریش كاهین‌و سیحری پێكەوە كۆكردۆتەوە، چونكە سەرچاوەی سەرەكی هەر دوولایان یەك شتە ئەویش شەیتانەكانن.

---

[1] سليمان مظهر: قصة الديانات ص 25 (مصدر سابق)

[2] مقدمة ابن خلدون، المجلد الثالث، ص 126 / نقلاً عن تاريخ العرب قبل الاسلام، المجلد الخامس، ص 338 (مصدر سابق)

(ابن خلدون) سیحری بەسەر سێ جۆردا دابەش كردووە: سیحرێك بەو واتاو تێگەیشتنەی لای فەیلەسوفەكان هەیە كەئەویش كاریگەری خواستە لەرادەبەدەرەكانە بەبێ بەكارهێنانی هیچ ئامرازێك (سایكۆكنیزیس, وەرگێڕ)، هەروەها تەڵسەم، ئەمەش كاریگەرییەكی دیاریكراوە كەلەمیزەو جوڵەی هەسارەو تومخەكانیان سەرچاوە دەگرێ، یاخود تایبەتمەندییە سەرنجراكێشەكانی خودی ساحیر كەكارێك دەكات بینەر لەدەرەوە شتێك ببینێت كەلە راستیدا هیچ شتێك نییە. ئەم دوایین پێناسەیەش بەسەر سیحرەكاندا جێگیر بووە. هەروەها سیحر لەلای زانایانی زمانەوانی ئیسلام ئەو كارەیە كەلە شەیتانی نزیك دەكاتەوە.

لەو مێژووە كۆنەی كەگەیشتۆتە لامان تێیدا سیحرو یەهود پێكەوە گرێدراون، نوسراوەكانیان دەگەڕێنەوە بۆ سولەیمانو جنۆكەكانی، ئەمەش بەڵگەیە لەسەر كایگەری یەهودو ئەفسانەكانیان لەم دەروازەیەوە هەروەها لەسەر دەروونی خەڵكی جاهلی ئەو سەردەمەش. لە راستیدا زۆرینەی ساحیرەكان یەهودی بوون، جاهیلەكان لەناوچە دوورەكانەوە دەچوونە لایان چونكە باوەڕیان بەزانستەكەیان هەبووە. یەهودیەكان زانستەكانیان دەگەڕاندەوە

بۆ (بابل)، لەبەر ئەوە دەبینین حەدیسەکانو مێژووی عەرەب زانستی سیحریان گێڕاوەتەوە بۆ بابلو یەهودییەکان.

موسڵمانەکانیش زۆرترین باسی سیحریان لەعیبرانیەکانەوە وەرگرتووە بەتایبەت لە(وهب بن مینە)و ئەو کەسانەی لەگەڵیدا بوونو لەیەهودییەوە بوونە موسڵمان.

بەهەمان شێوە ڕاڤەکاران ئاماژە بۆ کاریگەری میسرییەکان دەکەن لەسەر سیحری یەهودییەکان، هەروەها کۆکراوەی هەموو سیحرەکان لەچەند کتێبێکدا کەلای سولەیمان پارێزراو بوون بەسیحرەکەی مرۆڤو جنۆکەی ڕێکدەخست. دوای مردنی سولەیمان شەیتانەکان سەرۆکەکانی ئیسرائیلیان بەشوێن گەنجینە گەورەکەی سولەیمان ئاگادار کردو ئەوانیش دەریان هێناو لێوەی فێری سیحر بووون[3].

جیاوازی نێوان کاهینەکانو ساحیرەکان ئەوەیە کاتێك کاهینێك پێشبینی دەکات بەڵگەکانی ئەو قسانەن کەبۆ خەڵکی دەیانکات، بەڵام سیحر کردارێکی کاریگەرە لەسەر ڕۆحەکان تا ئەو کارە بکەن کەداوایان لێدەکرێت.

[3] عمدة القارئ، المجلد الاول، ص 278 / نقلاً عن تاريخ العرب قبل الاسلام، المجلد الخامس، ص 338 (مصدر سابق)

ناتوانرێت سحرێك بكرێت گەر بەكارێكەوە گرێ نەدرێت. هونەرێكی لەم شێوەیەش بەراستی خەڵەتێنەرە، خەڵكانێكیش هەن بۆ خێری خۆی یان گەیاندنی زیان بەدوژمنانی نایانەوێ گاڵتەو سوكایەتی بەهێزی شاراوە بكات. لە بەر ئەم هۆیە ساحیرەكان كاریگەرییەكی ترسناكیان لەسەر مێژوو هەبووە، سەربارەی بەرگری هەندێك ئاین لێیان.!!

سحر لەعیبریدا ناودەبرێ بە(Keshef) ئەم وشەیەش وەك زۆربەی زاراوەكانی دیكەی عیبرانی پەیوەندی بەروحە پەنهانەكانەوە هەیەو بنەرەتییەكەی نازانرێ چییە. یەهودیش شێگیر بووە لەسەر سحرو سیحربازەكان بەڵام نەیتوانیوە لەناو عیبرانیەكاندا لەناوی ببات.

كاری سحر بەسحر بەتاڵ ئەبێتەوە، كاتێك ژنێك هەوڵدەدات سیحر لەمێردەكەی بكات تا لەناو ژنەكانی تریدا تەنها لای ئەم بێتو دوو بەدوو بن، هەر دەبوو لەبەرامبەر ئەم كارەیدا ڕووبەڕووی هەمان كار ببێتەوە لەلای ژنەكانی دیكە.

سحر بۆ داگیرساندنی ئاگری عەشق بەكار دێت، هەروەها بۆ بەرێوەچونی كینەو رقیش لەدەروونندا بەكار دەهێنرێت، ساحر چارەسەری گەلێك نەخۆشی دەكات، بەڵكو هەموو نەخۆشییەك، چونكە نەخۆشی لەبۆچوونی ساحیرە

کۆنەکاندا هیچ نەبووە جگە لەوەی روحێکی شەڕاوی لەگەڵ لەشی نەخۆشدا تێکەڵاو بووەو لەشی نەخۆشیش بەدەرکردنی ئەو رۆحە نەبێت چاك نابێتەوە. دەرکردنی روحیش لەتایبەتمەندییەکانی ساحیرەکانە. وشەی (طبيب) لەم سەرچاوەیەوە سەریگرتووە، (طب) پزیشکی، لەزماندا واتە سحر، (المطبوب) واتە نەخۆش، واتە سیحر لێکراو، (الطاب) پزیشك، واتە ساحر.[4]

لە جاهلیدا یەکێك لەرێگاکانی سیحر جادووگەری بووە. جادوگەری یەکێکە لەرێگە ناسراوەکانی سیحر لەلای عیبرانیو ئاشووریو..تاد لەنوسینە بزماریەکاندا چەند زانیارییەك دۆزراونەتەوە باس لەچۆنێتی خۆپاراستن لەخراپەی ئەو رۆحە پیسانە دەکەن کەبە هۆیانەوە سیحر لەمرۆڤ دەکەن.

چاوەزاریش چەکێکی زۆر بەسوودە بۆ کردنەوەی گرێی پیاو لەکاتی دەستپێکردنی جووتبوون لەگەڵ هۆگرەکانیدا, ئەمە لەکاتی پەیامبەردا بەربڵاو بووە, زانایانی عەرەب رێگەیانداوە بەو چاوەزارەی کە زیانی نییە..!! ئەم چاوەزارەش وایە مرۆڤ لەکاتی دانیشتنی لەشوێنێکی چۆڵەوانیدا بەهەردوو دەستی راستو چەپی مشتێك لەخۆڵەکە بباو پاشان لەناو ئاودا بیتوێنێتەوە

[4] صحيح مسلم، المجلد السابع، ص 14/ نقلاً عن تاريخ العرب قبل الاسلام المجلد الخامس ص 240 (مصدر سابق)

بخوێنێ به‌سه‌ریداو دواتر خۆی پێ بشوات. ئه‌م ئاكارو پیاهه‌ڵدانه به‌عه‌ره‌بی بووه‌و ئه‌وه نیشان ده‌دات چاوه‌زاری دیكه هه‌بووبێت كه‌عه‌ره‌بی نه‌بێت, وه‌ك ئه‌و چاوه‌زارانه‌ی كه‌یه‌هودییه‌كان ده‌یانكرد, تێیدا نزای عیبرییان به‌كار ده‌هێنا, هه‌ر بۆیه ئیسلام نه‌هی لێكرد.[5]

نوشته‌ش به‌كاریان ده‌هێنا بۆ چاكردنه‌وه‌ی ده‌ردو به‌ڵاكان, وه‌ك (تا)و فێ‌و مارگه‌سته‌و دووپشك‌و له‌و شێوانه, به‌خوێندنی شتێك به‌سه‌ر نه‌خۆشه‌كه یاخود له‌سه‌ر شوێنی نه‌خۆشیه‌كه پاشان فووكردن به‌سه‌ریدا, یان دانانی شتێكی نوسراو. زانایانی حه‌دیس باسیان له‌وه كردووه په‌یامبه‌ر نه‌هی له‌و نوشته‌یه كردووه كه‌به‌زمانی عه‌ره‌بی نه‌نوسرابێت.[6]

سه‌باره‌ت به‌(فاڵیش, الجبت) عومه‌ری كوڕی خه‌تابی وتویه‌تی: فاڵ سیحره‌و جادوگه‌ره‌كه‌شی شه‌یتانه (العلامة ابو نصر بن اسماعيل بن حماد الجوهري) له‌كتێبه‌كه‌یدا (الصحاح) ده‌ڵێ: فاڵ وشه‌یه‌كه له‌سه‌ر بت‌و كاهن‌و سیحره‌كان‌و ئه‌وانه‌ی وه‌ك ئه‌وانه وان، هه‌روه‌ها ده‌ڵێ وشه‌ی جبت (فاڵ) وشه‌یه‌كی عه‌ره‌بی

[5] تاريخ العرب، المجلد الخامس، ص 344 (مصدر سابق)

[6] لسان العرب ، المجلد 19، ص 49 / نقلاً عن تاريخ العرب، المجلد الخامس، ص 350

پەتیو ڕووت نییە چونكە سێ پیت (ج، ب، ت) پێكەوە كۆبونەتەوە بەبێ ئەوەی هیچ پیتێكی پەیوەندیداری وەك (و، ی، ا) لەو وشەیەدا هەبێت.

ئەوەشی لەنێوان موسوڵماناندا ناسراوە ئەوەیە كەئیسلام نەهی لەمومارەسەی سیحر كردوە. بەبەڵگەی فەرمودەیەكی: (اجْتَنِبُوا الْمُوبِقَاتِ الشِّرْكُ بِاللَّهِ، وَالسِّحْرُ) خۆتان بپارێزن لەهاوەڵ دانان بۆ خواو لەسحر. هەروەها لەقورئانشدا سورەتی (النساء ـ51)دەڵێت:

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُواْ نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُواْ هَؤُلاء أَهْدَى مِنَ الَّذِينَ آمَنُواْ سَبِيلاً.

ئایا ئەوانە نابینیت كەكتێبیان بۆ هاتوە, وەك یەهودیو مەسیحی, بڕوایان بەفاڵو پەیكەر هەیە؟

سەرباری ئەمەش كەئیسلام باوەڕی پێیان نییە كەچی لەگوتەو كرداری پەیامبەرو هەندێك سورەتی قورئاندا دەبینین پەیامبەر داندەنێ بەهەبونی سحرو پەنا لەسحرو ساحر دەگرێ. لەژیاننامەی پەیامبەردا باس كراوە كەهۆكاری دابەزینی سورەتی (الفلق) (اسباب النزول) ئەوەیە كە(لبید بن اعصم الیهودی سحرێكی لە پەیامبەر كردوەو سحرەكەی خستۆتە ناو بیرێكی تیرەی (بنی زریق) كەناوی بیری (زروان) بووە, ئیتر خوا پەیامبەری لەو سحرە ئاگاداركردوە

ئەویش دەنێرێ بەشوێن (علي بن ابي طالب)و (عمار بن ياسر) ئەوانیش دەچن هەموو بیرەكە لەئاو خاڵی دەكەنەوەو سحرەكە دەردەهێننو دەگەڕێنەوە بۆ لای پەیامبەر كەسحرەكەیان كردەوە بینیان لەناو سحرەكەدا هەندێك تاڵە قژو چەند دانێكی شانە بەدەزویەكەوە لول بوەو یانزە گرێی لێ دراوە, پەیامبەر, كەبەو سحرە نەخۆش كەوتبو, فەرمانی كرد پەنا بەهەردوو سورەتی (الفلق, الناس)بگرنو كۆی ئایەتەكانی ئەم دوو سورەتەش یانزە ئایەتە، لەگەڵ خوێندنی هەر ئایەتێكدا گرێیەك دەكرایەوەو تەندروستی پەیامبەر كەمێك باش دەبوو تاهەموو گرێكان دەكرانەوەو پەیامبەریش وەك لەبەستەوو پێوەند كرابێتەوە چوستو چالاك هەستاوەتە سەرپێ.[7]

سەرەتا بالەسورەتی فەلەق بڕواین

سورة الفلق

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ

مِن شَرِّ مَا خَلَقَ

وَمِن شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ

وَمِن شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ

---

[7] تفسير الجلالين، الطبعة الثالثة، ص 60 (مصدر سابق)

وَمِن شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ

بلێ: پەنا دەگرم بەو پەروەردگارەی بەرەبەیان دەهێنێت

لەهەموو ئەو شەڕو خراپانەی دروستی کردوە

لەشەڕو خراپەی شەو کەتاریك دادێت

لەشەڕو خراپەی ئەو کەسانەی جادوگەرن‌و پەت‌و دەزو گرێ دەدەن‌و فووی پێدا دەکەن

لەشەڕو خراپەی بەخیل کەبەخیلی دەبات.

ئایا ئیمان بەسحر لەمە زیاتر دەبێت چی بێت..؟.

ئەوە ئەو پەیامبەرەیە کەپێی وتبووین ({قُل لَّن يُصِيبَنَا إِلاَّ مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا}.[8] هیچ شتێك تووشمان نابێت مەگەر پێشتر خوا لەچارەی نوسیبین. ئەوەتا لەترسی جادوگەری‌و گرێبەستی دوعا پەنا بەخوا دەگری جا ئەگەر راست بێت توشی هیچ شتێك نابین مەگەر ئەوانە نەبێت کەخوا لەچارەی نوسیبن ئیتر هیچ پێویستییەکمان بەوە نییە لەخوا بپاڕێینەوە تا لەشەڕو خراپەی جادوگەرو گرێی سحر بمانپارێزێت چونکە ناتوانێ هیچ زەرەرێکمان پێبگەیەنێت جگە لەوەی کەخوا لەچارەی نوسیوین، لەم حاڵەتەشدا خوا مۆڵەتی داوە بەساحر تا

[8] التوبة 51

زەرەرمان پێبگەیەنێتو لەم سەرو بەندەشدا پێویست بەوە ناکات کەداوا لەخوا بکەین لەوان بمانپارێزێت چونکە خوا پێشتر مۆڵەتی داونو دادی خۆی ناگۆڕێ لەبەر ئەوەی لەلەوحی مەحفوزدا هەر لەئەزەلەوە لەسەرمان نوسراوە.

پەیامبەر تەنها لەجادوگەرو گرێبەری دوعا پەنا ناگرێت بەڵکو لەشەوی تاریکی ئەنگوستەچاویش پەنادەگرێ !! ئەوەی لەم ئایەتە تێدەگەین ئەوەیە ئەگەر شەو تاریکی کرد ئەوا شەڕو خراپە لەجیهاندا زیاتر دەبێت لەمەشەوە فرسەتی توشبونی زیانمان زیاتر دەبێت، چونکە شەیتانەکان لەشەوی تاریکی ئەنگوستەچاودا دەردەکەون.

لێرەدا پێویستە باسی ئەوە بکەین (الزمخشری) کەبڕوای بەسحر نەبووە، ئەم چیرۆکەی لەکتێبەکەیدا (الکشاف) باس نەکردووە. هەروەها جێی خۆیەتی بلێین لەقورئاندا زیاتر لەدوو سورەتدا باسی شەیتانەکان کراوەو سورەتێکی تەواویش بەناوی (الجن) جنۆکەوە هەیە.

لەناو ئەو جنۆکانەشدا تێیاندا هەیە کاتێك گوێیان لەخوێندنەوەی قورئان بووە موسڵمان بوون

قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا.[9]

---

[9] الجن 1

بلێ وەحیم بۆهاتووە كەدەستەیەك لەجنۆكە گوێیان گرتووە لەقورئانو ووتویانە ئێمە خوێندنەوەیەكی سەر سوڕهێنەرمان بیست.

چیرۆكنووسە ئیسلامییەكانی مێژوو دەڵێن جنۆكە هەیە زەواجی لەگەڵ ژنی مرۆڤدا كردووە. قورئانیش دەڵێت كەجنۆكە لەئاگر دروستكراوە لەبەر ئەوە جەستەیەكی بینراویان نییە، هەر بۆیە دەتوانن بەئاسانی لەگەڵ ساحیرەكاندا تێكەڵ ببنو لەدروستكردنی سیحردا یارمەتییان بدەن بەبێ ئەوەی كەس بیانبینێت. عەرەبی جاهیل وەك هەموو نەتەوە سەرەتاییەكان بڕوایان بەغەیبو شەیتان هەبووە، ئەم شتەش تێگەیشتنی ئاسانە، بەڵام پەیامبەرێك باوەڕ بەمە بكات لەلایەن خواوە بەئایینێك نێردراوە كەدوایین ئاینەو دەبێت هەموو كەسێك تا كۆتایی ژیان لەسەر ئەم هەسارەیە باوەڕی پێبكات، تێگەیشتنی ئەوا لەم حاڵەتەدا ئاسان نییە بەڵكو گرانە!!

ئیسلام بانگەوازی ئەوە دەكات بڕوامان بەجنۆكەو سیحر هەبێت، قورئانیش پێنج ناوی یەك لەدوای یەك بۆ شەیتان دەنوسێ! جن، جان، شەیتان، عفریت، مارد. (مارد) بەهێزترینیانەو جەربەزەترین بكوژە, جنۆكەش هەیە باڵی هەیەو دەفڕێت، هەروەها تیایاندایە لەشێوەی (مار) یان (سەگ) یان لەشێوەی مرۆڤدان.

لەبەر ئەمەیە دەبینین زانایانی ئیسلام چیرۆكی وایان داتاشیوە كەئەقڵ باوەڕی پێناكات. ئەوەتا (ابو عمر الازهری) دەڵێ ابن عباس وتوویەتی: (لەجاهلیدا شەیتانەكان لەنێوان سەفاو مەروادا كۆدەبونەوەو مۆسیقایان لێدەدا، هەروەها چەند بتێكیشیان لەوێ هەبووە).[10]

جا چۆن ئەوە بزانین كەئایا مۆسیقای جنۆكە وەك مۆسیقای ئادەمیزاد وەهایە؟ یان ئایا بتەكانیان وەك هەمان شێوە بتی عەرەبی جاهلی وابووە یاخود جیاواز بووە؟.. ئەگەر جیاوازبووە ئایا لەلایەن ئادەمیزادەوە دەبینران، یاخود وەك ئەوانەی دەیانپەرستن پەردەپۆش كرابوون؟

هەروەها (سورەتی الناس)یشدا هەندێك شت دەبینینەوە

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ,

مَلِكِ النَّاسِ,

إِلَهِ النَّاسِ,

مِن شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ,

الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ,

[10] المقبول من أسباب النزول/ للدكتور أبو عمر نادي بن محمود حسن ألازهرين ص 88 / نقلاً عن النص المؤسس ومجتمعه لخليل عبد الكريم، ص 165 (مصدر سابق)

مِنَ الْجِنَّةِ وَ النَّاسِ

بڵێ پەنادەگرم بەپەروەردگاری خەڵکی.

بەپادشای خەڵکی.

بەخوای خەڵکی.

لەشەڕو خراپەی وەسوەسەکەری خەنناس.

ئەوخەناسەی کەوەسوەسە دەخاتە دڵی خەڵکەوە.

لەجنۆکەو لەخەڵکیش.

ئەوەتا جارێکی دی پەیامبەر لەترسی شەڕو خراپەی وەسوەسەی خەنناس (خەنناس بەپێی عەقیدەی ئایینی ئەو شتەیە کەنیازی شەڕو خراپە دەخاتە دڵی خەڵکەوە)، پەنا بەخوا دەگری!!جائەگەر لەجنۆکە بێت یان لەمرۆڤ ئەوەهەر پەنا بەخوا دەگرێ. ئەمەش بەهەمان شێوە داننانە بەهەبوونی سحرو توانای جنۆکەو مرۆڤ بەگەیاندنی زەرەرو زیان بەموسڵمانان لەرێگەی وەسوەسەی دڵییەوە، ئەمەش ئەو پەڕی بڕواهێنانە بەغەیب کەسحریشی تێدایە.

قورئان لەسورەتی (البقرة–102)دا باسی جنۆکەکانی سولەیمانو سحرو هاروتو ماروت دەکات. {وَاتَّبَعُواْ مَا تَتْلُواْ الشَّيَاطِينُ عَلَى مُلْكِ سُلَيْمَانَ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَكِنَّ الشَّيْاطِينَ كَفَرُواْ يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ وَمَا أُنزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ

بِبَابِلَ هَارُوتَ وَمَارُوتَ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولاَ إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلاَ تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُم بِضَآرِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلاَّ بِإِذْنِ اللّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلاَ يَنفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُواْ لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الآخِرَةِ مِنْ خَلاَقٍ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْاْ بِهِ أَنفُسَهُمْ لَوْ كَانُواْ يَعْلَمُونَ}

شەیتانەکان خەڵکیان فێری سحر دەکردو فێری ئەوەیان دەکردن کەلەبابلدا بۆ هەردوو فریشتە هاروت وماروت دابەزیبوو، ئەوانیش کەسیان فێری هیچ شتێك نەدەکرد تا پێیان نەوتایە ئەم کارەی ئێمە بۆ تاقیکردنەوەی تۆیەو خۆت کافر مەکە، لەو فریشتانە شتی وافێربوون کەژنو مێردیان لەیەك جودا دەکرد، ئەو جادووگەرانە ناتوانن هیچ زیانێك بەکەس بگەیەنن مەگەر ئارەزووی خوای لەسەربێت ئەو خەڵکەش فێری شتێك دەبن کەزیانیان لێدەداو هیچ سودێکی نییە بۆیان.

ئەوەتا ساحیرەکان جارێکی دی بەپرسو مۆڵەتی خوا زەرەر بەخەڵکی دەگەیەنن، جا ئەگەر ساحیرەکان لەتواناياندا هەبێت بەنوشتەو چاوەزار زیان بەخەڵکی بگەیەنن، خەڵکیش لەبەرامبەر زیانی نوشتەی ساحیرەکەدا نوشتەو چاوەزار دژ بەو پارێزگاری لەخۆی بکاتو چاوەزارو نوشتە بەگەردنیاندا

هه‌ڵبواسن ئیسلامیش هانی ئه‌م نه‌ریته‌ی‌دا، زانایانی ئیسلامیش ده‌ڵێن ڕقمان له‌و نوشتانه ده‌بۆوه که‌به‌زمانی عه‌ره‌بی نه‌ده‌نوسران.

له‌کتێبی (موطا مالك)دا نوسراوه (ئه‌بوبه‌کری صدیق ده‌چێته لای عائیشه کچی خۆی‌و خێزانی په‌یامبه‌ر، ده‌بینێ ناڕه‌حه‌تی خۆی بۆ یه‌هودییه‌ك باس ده‌کاو ئه‌ویش نوشته‌ی بۆده‌کات، ئه‌بوبه‌کر به‌یه‌هودییه‌که ده‌ڵێت: به‌کتێبی خوا نوشته‌ی بۆ بکه، واته ته‌ورات وئینجیل). بۆیه هه‌تا ئێستاش ناوچه گوندنشینه‌کانی ولاتانی عه‌ره‌بی نوشته‌و دوعاوچاوه‌زار له‌خۆیان ده‌ده‌ن تاله‌شه‌یتان بیانپارێزی‌و ئازاریان لێ دوور بخاته‌وه.

زمانی قورئانیش شتێك له‌سیحرو ته‌ڵسه‌می تێدایه هه‌ندێك سوره‌ت هه‌ن سه‌ره‌تای ده‌ست پێکردنیان به‌چه‌ند پیتێك ده‌ست پێده‌کات، که‌هیچ مانایه‌کی زانراوو ناسراوی نییه، وه‌ك هێمایه‌ك بۆجفره (هێمای نوسین) به‌کارهاتووه. پێنج سوره‌ت هه‌ن به‌(ا)و(ل)و(م) ده‌ست پێده‌که‌ن، سوره‌تی (الرعد) به‌(ا)و(ل)و(م) ده‌ست پێده‌کات، سوره‌تی مه‌ریه‌م به‌(ك)و(ه)و(ی)و(ع)و(ص) دوو سوره‌تیش سه‌ره‌تاکانی به‌(ط)و(س)و(م)، سوره‌تی (النمل)یش که‌ده‌که‌وێته نێوان دوو سوره‌ته‌که‌ی پێشوو به‌(ط)و(س) ده‌ست پێده‌کات، شه‌ش سوره‌تیش به‌(ح)و(م)و سوره‌تی (الشوری)ش به‌(ح)و(م)و(ع) و(س)و(ق)و سوره‌تی (الاعراف)

به(ا)و(ل)و(م)و(ص) دەست پێدەكەن، سورەتیش هەیە بەیەك پیت (ق)یاخود (ص) دەستیان پێكردووە. هەندێك سورەتیش بەدوو پیتی لەسەر یەك دەستیان پێكردووە (طه) و(یس). بەكورتی (29)سورەت بەپێچوپەنای نادیار دەستی پێكردووەو كەس ماناكانی نازانێ. هەندێك لەرۆژهەڵاتناسان وەك (هیرشفیلد)[11] وای بۆدەچن كەپیتە یەكەمەكان لەپیتی ناوی ئەو كەسانەن كەیارمەتی (زید بن ثابت)یان داوە لەنوسینەوەی قورئاندا، هەندێكی دی وای بۆ دەچن نوسینی ئەم پیتانە گاڵدانە (نیشانە بۆكردن, گاڵدان, ئیعاز) بۆ ئەو عەرەبانەی كەبڕوایان بەسیحرو ئەو كاهینانە هەیە كەلە تەلیسمەكانیاندا پێچو پەنایان بەكارهێناوە، تا بڵێن قورئان لەمحەمەدەوە نییە بەو بەڵگەیەی كەكۆمەڵێك پێچو پەنای تێدایە مانای نییەو تەنانەت خودی محمدیش لێی تێناگات.

بەهەرحاڵ ئەم پێچو پەنایانە هیچ خزمەتێك بەمەبەستێكی لۆژیكی ناكات، چونكە قورئان بۆ ئەوە دابەزیوە كەنامەیەكی دیاریكراو بگەیەنێتە خەڵكی، بەزمانی خۆیشیان دابەزیوە، جا ئیتر دابەزاندنی هێما چییە لەكاتێكدا ئەوانەی بانگەشەی بۆ دەكەن لێی تێناگەن؟

[11] Introduction to the Quran, W Montgomery Watt and Richard Bell, Edinburgh, p 63

قورئان لەسەرەتای سورەتەکاندا ئالودەی سوێند خواردن بووە بەهەمان وێنەی ئەو کاهینانەی لەهەموو قسەکردنێکیاندا سوێندیان بەکاردەهێنا تاوای بهێننە خەیاڵی گوێگر توانایان بەسەر هەموو شتێکدا دەشکێ, بەئەندازەیەك بەشێوەیەك سوێند دەخۆن گوایە ئەوەی ئەوان داوایان کردووە ڕوو دەدات.

لەقورئاندا حەڤدە سورەت هەیە سەرەتاکانیان سوێندە. خوا سوێند دەخوات بەهەنجیرو زەیتون (والتين والزيتون) سوێند دەخوات بەئەستێرە کەدەجوڵێ و نامێنێ {وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَى} . هەروەها بەئاسمانێك کەئەستێرەو هەسارەی تێدایە {وَالسَّمَاء ذَاتِ الْبُرُوجِ} . بەچێشتەنگاو {وَالضُّحَى} . بەبەرەبەیان {وَالْفَجْرِ} . و لەو بابەتانە.

هەندێك سوێندیش هەیە لەناوەڕاستی سورەتەکەدایە، لەسورەتی (الانشقاق) لەئایەتی شانزە بەدواوە هەموی سوێندە، {فَلَا أُقْسِمُ بِالشَّفَقِ, وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ, وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ, لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَن طَبَقٍ}

سوێند بەئاسۆی سوور, بەشەوو ئەوەی تێیدا کۆدەبێتەوە، بەمانگی تەواو درەخشان (مانگی چواردە) ئێوە تێپەڕ دەبنو یەك لەدوای یەك گۆڕانکاری بەسەرتاندا دێت.

ئایا گرنگی ئاسۆی سوور چییە واخوا سوێندی پێدەخوات؟! ئەی ئەو بەکارهێنانە سەرسوڕهێنەرەی ئاخاوتنە چییە کەپێناسەی شتێکی ئاسایی دەکات؟. بەکارهێنانی ووشەی (وسق) تەنها بۆ ئەوەیە مانای کۆکراوەکانی شەومان پێبڵێ، یاخود ووشەی (اتسق) لەگەڵ مانگدا بۆئەوەیە مانگ بەتەواوی نیشان بدات، هەموو ئەمانە خزمەت بەمەبەست ناکەن‌و ئەگەر بۆ بەڕێوەچونی سەرواکان‌و سەرسامی‌و ئاخاوتنێکی نامۆ نەبێ بەکارهێنانیان هیچ زەرورەتێکی تێدا نییە.

هەندێك سوێند هەیە بەهیچ جۆرێك تێگەیشتنیان نییە، بۆ نمونە (الصافات 1-3)دەڵێت:

وَالصَّافَّاتِ صَفًّا, فَالزَّاجِرَاتِ زَجْرًا, فَالتَّالِيَاتِ ذِكْرًا.

سوێند بەفریشتە ڕیزبووەکان، بەو فریشتانەش دەخوڕن بەسەر ستەمکاراندا، بەوانەش کەپەیامی ئاسمانی بۆپەیامبەران دەخوێننەوەو..

وَالذَّارِيَاتِ ذَرْوًا, فَالْحَامِلاتِ وِقْرًا, فَالْجَارِيَاتِ يُسْرًا, فَالْمُقَسِّمَاتِ أَمْرًا.[12]

سوێند بەو باو هەورەی هەڵم هەڵدەگری‌و پەخشی دەکات، بەهەڵگرانی باری قورس وگران، سوێند بەو هەورو کەشتییانەی لەئاسمان‌و دەریادا دێن‌و دەچن، بەو فریشتانەی کارەکان دابەش دەکەن.

[12] الذاريات 1-4

وَالْمُرْسَلاتِ عُرْفًا, فَالْعَاصِفَاتِ عَصْفًا, وَالنَّاشِرَاتِ نَشْرًا.[13]

سوێند بەو فریشتانەی کاری ئاسایی بەڕێوە دەبەن, بەو گەردەلولانەی با هەڵدەکەن، بەو فریشتانەی شت بڵاودەکەنەوە.

ئەو پرسیارەی کەلەهۆشماندا سەرهەڵدەدات ئەوەیە بۆچی خوا ئەوەندە پێویستی بەسوێند خواردنە بۆ کۆیلەکانی؟! هەمووومان کۆیلەی خواین! ئایا پێویست دەکات گەورە سوێند بۆ کۆیلەی خۆی بخوات تا بڕوای پێبکات؟ بەبۆچونی من قورئان جارێکی دیکە هەوڵدەدات جاهیلەکان لەنەریتی خۆیاندا بەڕێوە بچن لەوانەش سوێندخواردنی بەردەوام. جاهیلەکان لەقسەکردندا ئالوودەی سوێندخواردن دەبوون، هەمیشە دەیانگوت: بەوەڵا ئەوە دەکەم، بەوەڵا لەگەردنت دەدەم...تاد.

هەموو شێوە سوێندەکان لەقورئاندا لەکاتی تەفسیرکردنیاندا ڕاڤەکارانی توشی تەنگەبەری و نارەحەتی کردووە، چونکە زۆرینەی سوێندەکان بە(لا) دەستی پێکردووە. (لا). (ولا اقسم بالشفق)و (ولا اقسم بالخنس)..تاد. ڕاڤەکاران دەڵێن (لا) زیادەیەو خوا ویستویەتی بڵێ (اقسم بیوم القیامە).

---

[13] المرسلات 1 – 3

ئەم بۆچونەی ڕاڤەکاران هەڵەیە، چونکە خوا پێویستی بەوە نەبووە هەموو جارێ (لا)یەکی زیادە دابنێ تا سوێندی پێ بخوات، ئەگەر یەکجار بەکاربهێنرایە، ئەوە تێدەگەیشتین، بەڵام ئەوەی ڕوودەداو هەموو جارێ سوێندی پێبخوات کارێکی پێویست نەبوو. گەر ڕاڤەکاران ئاگاداربن ئەو کاتەی کەقورئانی تێدا کۆبووەوە هیچ نیشانەیەکی ژمارەکراو لەزمانی عەرەبیدا نەبووەو ئایەتەکە (لا اقسم) نەبووە بەڵکو (لأقسم) بووەو ئەو (ل)ە بۆ دڵنیا کەرەوەیە، وەك ئەوە بڵێین: (لافعلن كذا). بەڵام لەبەرئەوەی ئەلفەکە بەبێ هەمزەی سەرەوەی نوسرابوو بە(لا) خوێندرایەوەو لەجیاتی (لأقسم) بوو بە(لااقسم).